

УДК 349.42

 DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.10156310>
V.M. ЄРМОЛЕНКО,

завідувач кафедри аграрного, земельного та екологічного права ім. академіка В.З. Янчука Національного університету біоресурсів і природокористування України, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, м. Київ, Україна; e-mail: vemlaw@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4295-4158>

АГРАРНІ РОЗПИСКИ ЯК АГРАРНО-ПРАВОВА КАТЕГОРІЯ

V.M. YERMOLENKO,

Head, Department of Agrarian, Land and Environmental Law named after Academician V.Z. Yanchuk, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Doctor of Law, Professor, Corresponding Member of the Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine; e-mail: vemlaw@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4295-4158>

AGRARIAN RECEIPTS AS AN AGRARIAN-LEGAL CATEGORY

АНОТАЦІЇ (ABSTRACTS), КЛЮЧОВІ СЛОВА (KEY WORDS)

Постановка проблеми. Зважаючи на порівняно нещодавнє законодавче нововведення аграрних розписок, це принципово нове правове явище, новий механізм фінансового забезпечення, який не має повноцінних аналогів у чинному законодавстві, що безумовно вимагає різнобічного поглибленого з'ясування його особливостей. **Метою** статті є встановлення і обґрунтування сутнісно-змістовних особливостей аграрно-правової розписки як категорії аграрного права. **Методи.** Досягнення поставленої мети стало можливим за рахунок застосування спеціально наукових методів пізнання, зокрема формально-юридичний метод дав змогу розкрити зміст нормативних приписів, що визначають поняття аграрних розписок та окреслюють їх функціонально-правовий режим, формально-нормативний метод дозволив розставити зазначені норми за юридичною силою. **Результати.** Визначено, що не дивлячись на досить широке обговорення фахівцями економічного і юридичного профілів природи аграрних розписок досі спостерігається відсутність щонайменшої однастайності з цього питання. Аграрна розписка розглядається як інструмент кредитування, інноваційний інструмент залучення додаткових ресурсів, фінансовий інструмент, джерело, форма і механізм кредитування або навіть альтернатива кредитуванню сільського господарства, а також як цінний папір. З позиції аналізу сучасного законодавства спростовуються всі зазначені наукові підходи, внаслідок чого автор приходиться до висновку про договірну аграрно-правову природу аграрних розписок. **Висновки.** Показано, що за своєю функціональною природою аграрна розписка – це аграрно-правовий договір, забезпечений заставою сільськогосподарської рослинницької продукції, метою якого є зменшення дефіциту фінансових ресурсів сільськогосподарських товаровиробників у період міжсезоння за рахунок майбутнього врожаю. При цьому щонайменше одна сторона договору є сільськогосподарським товаровиробником, що разом з об'єктною складовою формує її аграрно-правову належність.

Ключові слова: аграрна розписка; сільськогосподарські товаровиробники; фінансове забезпечення сільськогосподарського виробництва; фінансовий інструмент, кредитування; аграрно-правовий договір

Problem statement. Considering the relatively recent legislative innovation of agrarian receipts, this is a fundamentally new legal phenomenon, a new mechanism of financial support, which is not set forth in the current legislation requires certainly a comprehensive and profound clarification of its features. The **purpose** of the article is to establish and actualize the substantial features of the agrarian legal receipt as a category of agrarian law. **Methods.** Due to the use of special scientific methods it is possible to achieve established goals of research, in particular, the formal-legal method made it possible to reveal the content of normative prescriptions that define the concept of agrarian receipts and outline their functional-legal regime, the formal-normative method made it possible to arrange the specified norms in accordance with legal force. **Results.** Despite the rather extensive discussion on the issue, specialists in economics and legal profiles argue on the importance of agrarian receipts, unfortunately, there is a lack of consensus. It is considered a crediting tool of an agrarian receipt, an innovative tool for attracting additional resources, a financial instrument, a source, form and mechanism of crediting or even

an alternative to agricultural crediting, also security. From the point of view of legislation analysis, all mentioned scientific approaches are refuted; as a result, the author concludes that agrarian receipts have a contractual agrarian-legal nature.

Conclusions. An agrarian receipt by its functional importance is an agrarian-legal contract secured by a pledge on future agricultural plant products; the purpose is to reduce the deficit of financial resources of agricultural commodity producers in the off-season by the future harvest. At the same time, at least one party of the contract is an agricultural commodity producer, together with the object component, forms its agrarian legal belonging.

Keywords: *agrarian receipt; agricultural commodity producers; financial security of agricultural production; financial instrument; crediting; agrarian legal contract*

Постановка проблеми

Аграрні розписки – порівняно нещодавнє законодавче нововведення, яке, тим не менш, досить міцно увійшло до практики фінансового забезпечення сільськогосподарських товаровиробників, особливо у міжсезоння, коли рослинницькі господарства відчувають гостру фінансову потребу під час проведення весняних посівних робіт. За статистичними даними станом на 01.07.2022 р. було видано 480 аграрних розписок, з яких 146 товарних та 334 – фінансових. Сума за цими розписками становила 3,7 млрд грн. при розмірі врожаю у заставі 330 тис. тон. Сторонами аграрних розписок стали 327 агровиробників і 67 кредиторів. Найбільш задіяними регіонами стали Вінницька обл. – 50 розписок на 27,4 тис т і Одеська обл. – 47 розписок на 23 тис т. [1]. Разом із тим, це принципово нове правове явище, новий механізм фінансового забезпечення, який не має повноцінних аналогів у чинному законодавстві, що безумовно вимагає різнобічного поглибленого з'ясування його сутнісно-змістовних характеристик.

Практично з самого початку прийняття Закону України "Про аграрні розписки" до регулярно обговорення проблем цього напрямку аграрної діяльності активно долучились фахівці економічного профілю [2]. Водночас не залишилась ця тема і поза увагою вчених-юристів, зокрема таких науковців як О.М. Батигіна [3], О.В. Борденюк [4], В.Ф. Жаренко [5], О.П. Кулинич [6], Ю.М. Павлюченко [7], А.М. Статівка [8], О.М. Туєва [9], В.Ю. Уркевич [10]. Разом із тим, зазначені праці присвячені переважно процедурним питанням видачі аграрних розписок, тоді як досі не з'ясовано є юридична природа останніх, тобто їх сутнісна характеристика, без чого неможливо точно визначити змістовну складову та вибудувати об'єктивний і ефективний механізм реалізації зазначених відносин.

Звичайно в перелічених наукових працях робилися окремі апріорні спроби сутнісної характеристики аграрної розписки, втім навіть у них спостерігається значна розбіжність у поглядах дослідників. При цьому найбільше збігів зосе-

реджується на визначенні аграрних розписок як певного інструменту з подальшою широкою варіацією його внутрішніх ознак. Зокрема аграрні розписки розглядаються як: 1) інструмент кредитування [8, с.6]; 2) інноваційний інструмент залучення додаткових ресурсів [4, с.9]; 3) фінансовий інструмент [3, с.120; 9, с.189; 10, с.223–236]. З іншого погляду – це джерело [11], форма [12], а також механізм [13] кредитування або навіть альтернатива кредитуванню сільського господарства [7, с.49] чи альтернативний варіант фінансового забезпечення аграрного виробництва [2]. Нарешті, деякі автори визначають аграрну розписку як цінний папір [5, с.84, 86; 6, с.65]. У підсумку спостерігається відсутність щонайменшої однаковості у дослідників цього питання.

Звідси, *метою* статті є встановлення і обґрунтування сутнісно-змістовних особливостей аграрно-правової розписки як категорії аграрного права. Її *новизна* полягає у комплексному аналізі доктринальних і нормативних положень у сфері правового забезпечення аграрних розписок, наслідком якого стало принципово нове бачення юридичної природи аграрних розписок за їх функціональним критерієм як аграрно-правового договору. *Завданням* статті є критичний розгляд існуючих доктринальних поглядів на юридичну природу аграрної розписки з наданням обґрунтованої авторської позиції.

Аграрна розписка як товаророзпорядчий документ

У ст.1 Закону України "Про аграрні розписки" насамперед визначається, що аграрна розписка – це товаророзпорядчий документ, який фіксує безумовне зобов'язання боржника. Але якщо належність відносин, забезпечених аграрною розпискою, до зобов'язальної сфери не викликає жодних сумнівів, то ідентифікація останньої з товаророзпорядчим документом потребує з'ясування. Справа в тому, що товаророзпорядчий документ у теорії цивільного права прямо отожднюється з цінним папером, зокрема з товарним цінним папером. При цьому встановлено, що об'єктом товаророзпорядчого документу має

бути лише індивідуально визначена річ (товар) [14, с.827], що висуває істотні методологічні перешкоди перед законодавчим визначенням аграрної розписки як товаророзпорядчого документа. Перше зауваження стосується саме об'єкта аграрної розписки, яка згідно ст. 9 Закону України "Про аграрні розписки" видається окремо на кожний вид сільськогосподарської продукції, визначений родовими або індивідуальними ознаками. Саме тут криється перший камінь перетинання, адже товаророзпорядчий документ не може видаватися на родову продукцію, тоді як сільськогосподарська продукція у цілому позбавлена індивідуальної визначеності, будучи родовою річчю. І лише незначна частка продукції тваринництва може мати індивідуальні ознаки.

Насамперед, слід вказати, що у частині визначення сільськогосподарської продукції діє застосована у ст.1 Закону України "Про аграрні розписки" відсилочна норма до груп 01-14 Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності згідно із Законом України "Про Митний тариф України" [15], зокрема з додатком до нього [16]. Серед зазначених класифікаційних груп сільськогосподарської продукції виокремлюється група 01 "Живі тварини", лише окремі з яких можуть мати індивідуально визначені ознаки. Зокрема, це стосується видатних за своїми генетичними властивостями представників племінної худоби, особливо коней, які крім племінних можуть бути одночасно носіями виняткових скакових та споглядально-естетичних якостей. Однак – це скорше окремі винятки, які лише підкреслюють загальне правило, що сільськогосподарська продукція, включаючи тваринницьку, у цілому позбавлена індивідуальної визначеності, будучи родовою, а тому легко замінною річчю. Крім того, як показує практика, аграрні розписки сферою свого застосування мають саме продукцію рослинництва, яка абсолютно позбавлена будь-якої індивідуальності. Таким чином, з погляду цивільного законодавства та цивілістичної теорії об'єктна сфера поширення товаророзпорядчого документа перебуває поза сільськогосподарською продукцією.

Загалом "товаророзпорядність" у буквальному розумінні слід розглядати як можливість розпорядження певним товаром, яка виникає з моменту його передачі уповноваженій власником особі. Але за аграрною розпискою такого товару на момент укладення правочину не існує, а вироблений він буде лише в майбутньому, причому ймовірність такого виробництва не безспірна

внаслідок ризиковості сільськогосподарського виробництва. Разом із тим у цивільному законодавстві існує норма (ч.1 ст.334 ЦК України), яка дозволяє відійти від загального правила виникнення права власності у набувача майна з моменту його передання, якщо інше встановлено договором або законом. Зокрема, це прирівнювання до передання майна вручення товаророзпорядчого документа (ч.2 ст.334 ЦК України).

Цивілістична доктрина до товаророзпорядчих цінних паперів (документів) відносить лише просте та подвійне складське свідоцтво [14, с.827]. У свою чергу, В.Ф. Жаренко розширює зазначений перелік за рахунок коносаменту [5, с.84], а В.Ю. Уркевич продовжує цю лінійку накладними на перевезення вантажів [10, с.225]. Разом із тим, якщо товаророзпорядча природа складських свідоцтв і коносаменту прямо закріплена в цивільному законодавстві, а тому не викликає заперечень, то визнання товаророзпорядчими документами транспортних накладних є досить дискусійним, адже ст.909 ЦК України, на яку посилається В.Ю. Уркевич, прямо не отожднює транспортну накладну з товаророзпорядчим документом, лише згадуючи у ч.3 коносамент як різновид транспортної накладної, що не дає повних підстав для поширення товаророзпорядчої природи на транспортну накладну в цілому. Таким чином, цивільне законодавство сферу товаророзпорядчих документів обмежує виключно простим і подвійним складськими свідоцтвами та коносаментом.

З боку нашого дослідження безумовний інтерес становить енциклопедичний висновок, за яким коносамент виконує функції розписки, що засвідчує прийняття вантажу перевізником, та товаророзпорядчого документа на вантаж, тобто такого документа, розпорядження яким означає розпорядження самим вантажем [17, с.446]. Автори Закону України "Про аграрні розписки" безумовно зробили спробу поширити зазначені функції коносаменту на аграрні розписки, не врахувавши при цьому відсутність товару на момент видачі розписки.

Аграрні розписки як цінні папери

Наступне кардинальне зауваження перебуває у значно складнішій сфері належності аграрних розписок як товаророзпорядчих документів до цінних паперів, як то визначає цивілістична доктрина, а загалом і цивільне законодавство. Попри відсутність у законодавчому визначенні, наданому спеціальним однойменним Законом України, низка авторів безапеляційно визнають

аграрну розписку товаророзпорядчим цінним папером [5, с.84; 6, с.65], що вимагає відповідного уточнення.

Насамперед, слід зауважити, що головним критерієм, за яким одні грошові документи вважають цінним папером, а інші – ні, є законодавче закріплення видів цінних паперів. Як наслідок, в Україні визначені групи та види цінних паперів [18, с.896]. Дійсно, групи цінних паперів визначені ч.1 ст.195 ЦК України, причому їх перелік невичерпний, тоді як види визначені ст.8 Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки" [19]. Аналіз змісту цих норм свідчить про відсутність аграрних розписок серед видів цінних паперів. При цьому ч.2 ст.8 Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки" виокремлює єдиний різновид емісійних цінних паперів у формі розписок, якими є депозитарні розписки. У підсумку, за головним вищезазначеним критерієм аграрна розписка не є цінним папером.

Водночас слід вказати на існуючу спробу законодавця поширення на аграрні розписки правового режиму цінних паперів, здійснену у законопроекті № 2805-д від 19.11.2020 р. [20], у ч.5 ст.2 якого пропонувалося запровадження аграрних розписок виключно у формі електронного цінного паперу. Цей законопроект був внесений до порядку денного дев'ятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання [21], але 05.09.2023 р. був знятий з розгляду. При цьому в тексті законопроекту на фоні загальної пропозиції доповнення Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки" статтею 28¹ "Аграрна розписка" було відсутнє положення щодо внесення необхідних змін до переліку видів цінних паперів, визначеного ст.8 цього Закону, що не тільки прямо суперечить загальному правилу легітимації окремих видів цінних паперів у відповідному законодавстві, а й позбавляє можливості ідентифікації аграрної розписки безпосередньо з відповідною групою цінних паперів.

Зміст базового поняття розписки

Наступним логічним кроком є необхідність розкриття змісту базового поняття розписки. Насамперед, слід зауважити, що у науковому сприйнятті розписка – це форма письмового підтвердження взятого особою зобов'язання та виконаного обов'язку [22, с.743]. При цьому для аграрної розписки характерним є перший юридичний факт, тобто форма письмового підтвердження взятого особою зобов'язання.

У енциклопедичній юридичній літературі зазначається, що в деяких випадках розписка може розцінюватись як свідчення укладення договору позики [23, с.353]. Дійсно, згідно ч.2 ст.1047 ЦК України розписка позичальника є підтвердженням укладення договору позики. Однак за своїм змістом аграрна розписка не є позикою в буквальному розумінні, наданому ст.1046 ЦК, передусім за суб'єктно-об'єктним складом. Якщо у аграрній розписці сторонами є загальні для будь-якого зобов'язання боржник і кредитор, то при позиці вони варіюються на позикодавця і позичальника. У свою чергу, об'єктом позики є або гроші, або інші речі, визначені родовими ознаками, що передбачає повернення позичальником аналогічного позиченому об'єкта, тоді як при аграрній розписці відбувається гарантована заміна виниклого грошового боргу на відповідну кількість сільськогосподарської продукції. З цього боку не застосовними є і кредитні відносини, об'єктом яких є виключно грошові кошти, а кредитодавцем може бути лише фінансова установа, тоді як кредитором за аграрною розпискою може бути будь-яка платоспроможна фізична чи юридична особа.

За своїми змістовними характеристиками найближчими до аграрної розписки є відносини комерційного кредиту у формі попередньої оплати за поставлений у майбутньому товар згідно ст.1057 ЦК України. Як зазначається в енциклопедичних джерелах, під попередньою оплатою розуміється повна оплата покупцем товару (робіт, послуг) до його передачі покупцю в строк, визначений договором. При цьому, на відміну від звичайного кредиту, надання комерційного кредиту може здійснюватися будь-якими особами, цивільна правосуб'єктність яких дозволяє укладення відповідних цивільних договорів (купівлі-продажу, підряду, перевезення тощо) [24, с.437]. Останнє наближає аграрну розписку за суб'єктним складом до комерційного кредиту. Водночас аграрну розписку може одержати суб'єкт одноразового фінансування, з яким боржник не перебуває в інших правовідносинах, що не дозволяє повністю сумістити моделі аграрних розписок і комерційного кредитування. Адже, як зазначає І.А. Безклубий, на відміну від надання позики або банківського кредиту, комерційне кредитування не може бути оформлене як самостійна договірна конструкція. Здійснюється комерційне кредитування в межах відповідного зобов'язання з реалізації товарів, виконання робіт або надання послуг [25, с.369].

Аграрні розписки як фінансовий інструмент

Вище вказувалося на переважній позиції вчених щодо визначення аграрних розписок як певного інструменту, зокрема фінансового інструменту. Насамперед, слід вказати, що у загальному розумінні інструмент розглядається як засіб для досягнення поставленої мети [26, с.473]. Проте у такому ракурсі поняття "інструмент" не закріплене у чинному законодавстві, звідки випливає висновок, що наразі це поняття не є правовим, бо не одержало законодавчого закріплення. Натомість правовим є поняття "фінансовий інструмент", застосовуване в цілій низці нормативно-правових актів.

Термінологічно поняття фінансового інструменту застосовується у ЦК України (ч.4 ст.598, ч.4 ст.656) та ГК України (абз.4 ч.2 ст.66, абз.4 ч.1 ст.140). Однак єдине нормативне визначення фінансового інструменту містить Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 (МСБО 32). Фінансові інструменти: подання [27], у п.11 якого закріплено, що фінансовий інструмент – це будь-який контракт, який приводить до виникнення фінансового активу у одного суб'єкта господарювання та фінансового зобов'язання або інструмента капіталу у іншого суб'єкта господарювання. Узагальнений поділ фінансових інструментів на корпоративні права, цінні папери та деривативи міститься у підп.14.1.81 ст.14 Податкового кодексу України [28]. Але найбільш змістовно розгалужену видову диференціацію фінансових інструментів надає ч.1 ст.7 Закону України "Про ринки капіталу та організовані товарні ринки", поділяючи їх на цінні папери, інструменти грошового ринку (казначейські зобов'язання України, ощадні сертифікати банків, депозитні сертифікати банків, векселі тощо) і деривативні контракти (опціони, ф'ючерси, свопи, форварди та ін.). Проте у зазначеному переліку відсутнє поняття аграрної розписки, що в буквальному розумінні нівелює можливість її ототожнення з фінансовим інструментом.

Аграрно-договірна природа аграрної розписки

Натомість за своєю юридичною природою аграрна розписка чітко підпадає під формальні ознаки договору, яким у теорії цивільного права визнається двосторонній правочин про узгоджені дії двох або більше осіб, які виражають єдність волі цих осіб та спрямовані на виникнення, зміну або припинення правовідносин [29, с.246–247], що змістовно переформулюється з ч.1 ст.626 ЦК України, де під договором розуміється

домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків. Як наслідок, у цивілістичній доктрині поняття "договір" розглядають як: 1) юридичний факт; 2) зобов'язання (цивільні правовідносини); 3) документ [30, с.17]. При співставленні наведених характеристик зі змістом аграрної розписки виявляється повна відповідність останньої всім юридичним ознакам договору. Причому це аграрно-правовий договір, виходячи з сучасної тенденції проводити класифікацію договорів за ознакою поєднання звичайних цивільно-правових договорів з договорами, які зберігають сільськогосподарську специфіку, на що цілком справедливо звертає увагу А.М. Статівка [31, с.301]. На користь "договірної" природи аграрної розписки свідчить і влучне зауваження В.Ф. Жаренка, що в базовому Законі жодним чином не зазначається про можливе чи обов'язкове існування якогось основного зобов'язання (договору) між учасниками відносин за аграрною розпискою [5, с.83].

Як наслідок, аграрна розписка є не свідченням укладення певного договору, а безпосередньо новим різновидом самостійного договору, який має складну природу, бо об'єднує елементи декількох цивільно-правових договорів, зокрема купівлі-продажу, позики, комерційного кредиту та застави. Причому це абсолютно не суперечить існуючому концептуальному висновку про необхідність розрізняти комплексні та змішані договори, коли комплексні договори є основою двох і більше зобов'язань, які належать до різних галузей права, будучи об'єднаними однією господарською метою, а змішані містять елементи різних цивільно-правових договорів [31, с.303]. І хоча така класифікація лежить швидше у площині вже традиційного протистояння господарсько-правової та цивілістичної доктрин, аграрна розписка безумовно одночасно має ознаки як комплексного, так і змішаного договорів. Змішану природу формує поєднання елементів вищевказаних цивільно-правових договорів купівлі-продажу, позики та застави. У свою чергу, комплексність забезпечує наявність зобов'язань, які належать до різних галузей права, зокрема цивільного, аграрного та господарського, що вимагає залучення і поєднання в цілісному механізмі правового регулювання різногалузевих нормативних масивів.

Базуючись на сказаному, одночасно доцільно сприйняти концептуальний висновок А.М. Статівки щодо необхідності, наскільки це можливо, не відходити від законодавчої системи догово-

рів, закріпленої в ЦК України. Такий підхід, на його думку, більше сприятиме точному визначенню природи договору [31, с.304]. Цим проголошується безумовний паритет цивілістичної класифікації договорів при визначенні синтетичної природи аграрно-правових договорів. Це борговий документ, що фіксує безумовне зобов'язання боржника, яке забезпечується заставою, здійснити поставку сільськогосподарської продукції або сплатити грошові кошти на визначених у ньому умовах.

Висновки

Таким чином, за своєю функціональною природою аграрна розписка – це аграрно-правовий договір, забезпечений заставою сільськогосподарської рослинницької продукції, метою якого є зменшення дефіциту фінансових ресурсів сільськогосподарських товаровиробників у період міжсезоння за рахунок майбутнього врожаю. При цьому щонайменше одна сторона договору є сільськогосподарським товаровиробником, що

разом з об'єктною складовою формує її аграрно-правову належність. Разом із тим визначення договірної природи аграрної розписки є лише першим кроком, який передбачає необхідність здійснення подальших комплексних досліджень у розкритті конститутивних ознак аграрної розписки, її місця у системі права, особливостей виконання взятих зобов'язань залежно від їх товарного чи фінансового різновиду, подальшої долі аграрних розписок з огляду на перспективу європейської інтеграції тощо.

Конфлікт інтересів

На думку автора конфлікти інтересів у статті відсутні.

Вираз вдячності

Робота виконана відповідно до планів науково-дослідної роботи кафедри аграрного, земельного та екологічного права ім. академіка В.З. Янчука Національного університету біоресурсів і природокористування України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Статистика 2022. <https://agroregisters.com.ua/statystyka-2022/> (дата звернення: 18.12.2023).
2. Калетнік Г. М., Пчелянська Г. О., Терещук С. М. Аграрна розписка як альтернативний варіант фінансового забезпечення аграрного виробництва. *Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки*. 2012. № 4 (70). Т. 2. С. 74–79.
3. Батигіна О. М. Аграрні розписки як ефективний фінансовий інструмент залучення коштів в АПК. *Пріоритетні напрями розвитку аграрного законодавства і права в сучасних умовах: матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 20 квіт. 2018 р.) / за заг. ред. А. М. Статівки*. Харків: Юрайт, 2018. С. 120–125.
4. Борденюк О. В. Аграрна розписка як інструмент для регулювання аграрних договірних відносин. *Екологічне право*. 2020. Вип. 3. С. 7–10.
5. Жаренко В. Ф. Застава майбутнього врожаю за аграрною розпискою. *Правовий вісник Української академії банківської справи*. 2013. № 2(9). С. 82–87.
6. Кулинич О. П. Правове регулювання укладення і виконання аграрних розписок в Україні. *Право. Людина. Довкілля*. 2019. № 10 (1). С. 60–66.
7. Павлюченко Ю. М., Кравчук Б. І. Правова характеристика аграрних розписок. *Правничий часопис Донецького університету*. 2017. № 1-2. С. 49–56.
8. Статівка А. М. Аграрна розписка. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т.* Т. 16: Земельне та аграрне право / редкол.: М.В. Шульга (голова) та ін. Харків: Право, 2019. С. 6–10.
9. Туева О. М. Аграрні розписки як інструмент кредитування аграрних товаровиробників. *Сучасні тенденції та перспективи розвитку аграрного, земельного та екологічного права: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (22-23 трав. 2015 р.)*, присвяч. 90-річчю від народж. акад. В.З. Янчука. Київ, 2015. С. 187–189.
10. Уркевич В. Ю. Правова регламентація використання сучасних фінансових інструментів стимулювання розвитку аграрного сектора економіки України в умовах інтеграції до Європейського Союзу. *Правове забезпечення адаптації інвестиційної моделі розвитку економіки України та ринків фінансових послуг до права Європейського Союзу: монографія / С. В. Глібка, Н. М. Внукова, О. О. Дмитрик та ін.; за ред. С. В. Глібка, Н. М. Внукової, О. О. Дмитрик*. Харків: Право, 2017. С. 214–243.
11. Стендер С. В. Аграрна розписка та вексельна форма як альтернативні джерела кредитування аграрних підприємств. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 8. С. 800–805.
12. Радченко Н. Г. Аграрні розписки як альтернативна форма кредитування сільськогосподарських підприємств. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету*. 2013. № 1(1). С. 356–361.
13. Содома Р. І., Східницька Г. В. Аграрна розписка як альтернативний механізм кредитування агропід-

- дприємства. *Облік і фінанси*. 2017. № 3(77). С. 112–118.
14. Труба В. Товаророзпорядчі цінні папери. *Енциклопедія цивільного права України* / відп. ред. Я. М. Шевченко. Київ: Ін Юре, 2009. С. 827.
 15. Про Митний тариф України: Закон України від 19.10.2022 № 2697-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-20#n9> (дата звернення: 18.12.2023).
 16. Додаток до Закону України "Про Митний тариф України" від 19.10.2022 № 2697-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697a-20#n2> (дата звернення: 18.12.2023).
 17. Канзафарова І. Коносамент. *Енциклопедія цивільного права України* / відп. ред. Я. М. Шевченко. Київ: Ін Юре, 2009. С. 445–447.
 18. Спасибо-Фатєєва І. Цінні папери. *Енциклопедія цивільного права України* / відп. ред. Я. М. Шевченко. Київ: Ін Юре, 2009. С. 896–897.
 19. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 19.06.2020 № 738-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-20#n2> (дата звернення: 20.12.2023).
 20. Про внесення змін до Закону України "Про аграрні розписки" та деяких інших законодавчих актів України щодо функціонування та обігу аграрних розписок: проект Закону України від 19.11.2020 № реєстр. 2805-д. https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=2805-%D0%B4&skl=10 (дата звернення: 20.12.2023).
 21. Про порядок денний дев'ятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання: постанова Верховної Ради України від 07.02.2023 № 2911-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2911-IX#Text> (дата звернення: 20.12.2023).
 22. Фурса С. Розписка. *Енциклопедія цивільного права України* / відп. ред. Я. М. Шевченко. Київ: Ін Юре, 2009. С. 743.
 23. Нагребельний В. П., Бакаєв О. В. Розписка. *Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Т. 5. П–С*. Київ: Укр. енцикл., 2003. С. 353–354.
 24. Бабаскін А. Комерційний кредит. *Енциклопедія цивільного права України* / відп. ред. Я. М. Шевченко. Київ: Ін Юре, 2009. С. 437.
 25. Безклубий І. А. Комерційний кредит. *Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 9: Цивільне право / редкол.: Н. С. Кузнєцова (голова) та ін. Харків: Право, 2023. С. 367–370*.
 26. Словник іншомовних слів: 23 000 слів та термінологічних словосполучень / уклад. Л. О. Пустовіт та ін. Київ: Довіра, 2000. 1018 с.
 27. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 (МСБО 32). Фінансові інструменти: подання https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_029#Text (дата звернення: 20.12.2023).
 28. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 20.12.2023).
 29. Кузнєцова Н. Договір. *Енциклопедія цивільного права України* / відп. ред. Я. М. Шевченко. Київ: Ін Юре, 2009. С. 246–247.
 30. Луць В. В., Великанова М. М. Договори в цивільному праві України: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2023. 308 с.
 31. Статівка А. М. Особливості класифікації договорів за участю сільськогосподарських товаровиробників. Договір як універсальна правова конструкція: монографія / за ред. А. П. Гетьмана, В. І. Борисової. Харків: Право, 2012. С. 290–307.

REFERENCES

1. *Statistika 2022* [Statistics 2022]. <https://agroregisters.com.ua/statystyka-2022/> (in Ukr.).
2. Kaletnik, H. M., Pchelyanska, H. O., & Tereshchuk, S. M. (2012). Ahrarna rozpyska yak alternatyvnyy variant finansovoho zabezpechennya ahrarnoho vyrobnytstva [Agrarian receipt as an alternative option for financial support of agricultural production]. *Zbirnyk naukovykh prats VNAU. Seriya: Ekonomichni nauky*, 4(70), Т. 2, 74–79 (in Ukr.).
3. Batyhina, O. M. (2018). Ahrarni rozpysky yak efektyvnyy finansovyy instrument zaluchennya koshtiv v APK [Agrarian receipts as an effective financial tool for attracting funds in the agricultural sector]. In: Stativka A. M. (Red.). *Priorytetni napryamy rozvytku ahrarnoho zakonodavstva i prava v suchasnykh umovakh: materialy nauk.-prakt. konf.* (m. Kharkiv, 20 kvit. 2018 r.). Kharkiv: Yurayt (s. 120–125) (in Ukr.).
4. Bordenyuk, O. V. (2020). Ahrarna rozpyska yak instrument dlya rehulyuvannya ahrarnykh dohovirnykh vidnosyn [Agrarian receipt as a tool for regulating agrarian contractual relations]. *Ekolohichne pravo*, (3), 7–10 (in Ukr.).
5. Zharenko, V. F. (2013). Zastava maybutnoho urozhayu za ahrarnoyu rozpyskoyu [Pledge of the future harvest under an agrarian receipt]. *Pravovyy visnyk Ukrayinskoyi akademiyi bankivskoyi spravy*, 2(9),

- 82–87 (in Ukr.).
6. Kulynych, O. P. (2019). Pravove rehulyuvannya ukladennya i vykonannya ahrarynykh rozpysok v Ukrayini [Legal regulation of conclusion and execution of agricultural receipts in Ukraine]. *Pravo. Lyudyna. Dovkillya*, 10(1), 60–66 (in Ukr.).
 7. Pavlyuchenko, YU. M., & Kravchuk, B. I. (2017). Pravova kharakterystyka ahrarynykh rozpysok [Legal characteristics of agricultural receipts]. *Pravnychyy chasopys Donetskoho universytetu*, (1-2), 49–56 (in Ukr.).
 8. Stativka, A. M. (2019). Ahraryna rozpyska [Agrarian receipt]. In: Shulha, M. V. et al. *Velyka ukrayinska yurydychna entsyklopediya: u 20 t. T. 16: Zemelne ta ahraryne pravo*. Kharkiv: Pravo (s. 6–10) (in Ukr.).
 9. Tuyeva, O. M. (2015). Ahraryni rozpysky yak instrument kredytuvannya ahrarynykh tovarovyrobnykiv [Agrarian receipts as a tool for crediting agricultural commodity producers]. In: *Suchasni tendentsiyi ta perspektyvy rozvytku ahrarynoho, zemel'noho ta ekolohichnoho prava: materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf. (22-23 trav. 2015 r.), prysvyach. 90-richchyu vid narodzh. akad. V.Z. Yanchuka*. Kyiv (s. 187–189) (in Ukr.).
 10. Urkevych, V. YU. (2017). Pravova rehlamentatsiya vykorystannya suchasnykh finansovykh instrumentiv stymuluyuvannya rozvytku ahrarynoho sektora ekonomiky Ukrayiny v umovakh intehratsiyi do Yevropeyskoho Soyuzu [Legal regulation of the use of modern financial instruments for stimulating the development of the agricultural sector of the economy of Ukraine in the conditions of integration into the European Union]. In: Hlibko, S. V., Vnukova, N. M., & Dmytryk, O. O. et al.; Hlibko, S. V., Vnukova, N. M., & Dmytryk, O. O. (Reds.). *Pravove zabezpechennya adaptatsiyi investytsiynoyi modeli rozvytku ekonomiky Ukrayiny ta rynkiv finansovykh posluh do prava Yevropeyskoho Soyuzu*. Monohrafiya. Kharkiv: Pravo (s. 214–243) (in Ukr.).
 11. Stender, S. V. (2017). Ahraryna rozpyska ta vekslna forma yak alternatyvni dzherela kredytuvannya ahrarynykh pidpryyemstv [Agrarian receipt and promissory note form as alternative sources of lending to agricultural enterprise]. *Ekonomika i suspilstvo*, (8), 800–805 (in Ukr.).
 12. Radchenko, N. H. (2013). Ahraryni rozpysky yak alternatyvna forma kredytuvannya silskohospodarskykh pidpryyemstv [Agricultural receipts as an alternative form of lending to agricultural enterprises]. *Zbirnyk naukovykh prats Tavriyskoho derzhavnogo ahrotekhnolohichnoho universytetu*, 1(1), 356–361 (in Ukr.).
 13. Sodoma, R. I., & Skhidnytska, H. V. (2017). Ahraryna rozpyska yak alternatyvnyy mekhanizm kredytuvannya ahropidpryyemstva [Agrarian receipt as an alternative mechanism for crediting agribusiness]. *Oblik i finansy*, 3(77), 112–118 (in Ukr.).
 14. Truba, V. (2009). Tovarorozporyadchi tsinni papery [Commodity securities]. In: Shevchenko, YA. M. (Red.). *Entsyklopediya tsyvilnoho prava Ukrayiny*. Kyiv: In Yure (s. 827) (in Ukr.).
 15. *Pro Mytnyy taryf Ukrayiny* [About the Customs Tariff of Ukraine]. Zakon Ukrayiny (19.10.2022 No. 2697-9). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-20#n9> (in Ukr.).
 16. *Dodatok do Zakonu Ukrayiny "Pro Mytnyy taryf Ukrayiny"* [Appendix to the Law of Ukraine "On the Customs Tariff of Ukraine"]. (19.10.2022 No. 2697-9). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697a-20#n2> (in Ukr.).
 17. Kanzafarova, I. (2009). Konosament [Bill of lading]. In: Shevchenko, YA. M. (Red.). *Entsyklopediya tsyvilnoho prava Ukrayiny*. Kyiv: In Yure (s. 445–447) (in Ukr.).
 18. Spasybo-Fatyeyeva, I. (2009). Tsinni papery [Securities]. In: Shevchenko, YA. M. (Red.). *Entsyklopediya tsyvilnoho prava Ukrayiny*. Kyiv: In Yure (s. 896–897) (in Ukr.).
 19. *Pro rynky kapitalu ta orhanizovani tovarni rynky* [About capital markets and organized commodity markets]. Zakon Ukrayiny (19.06.2020 No. 738-9). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-20#n2> (in Ukr.).
 20. *Pro vnesennya zmin do Zakonu Ukrayiny "Pro ahraryni rozpysky" ta deyakykh inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrayiny shchodo funktsionuvannya ta obihu ahrarynykh rozpysok* [On amendments to the Law of Ukraine "On Agrarian Receipts" and some other legislative acts of Ukraine regarding the functioning and circulation of agrarian receipts]. Proekt Zakonu Ukrayiny (19.11.2020 No. reyestr.2805-d). https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=2805-%D0%B4&skl=10 (in Ukr.).
 21. *Pro poryadok dennyy devyatoyi sesiyi Verkhovnoyi Rady Ukrayiny devyatoho sklykannya* [About the agenda of the ninth session of the Verkhovna Rada of Ukraine of the ninth convocation]. Postanova Verkhovnoyi Rady Ukrayiny (07.02.2023 No. 2911-9). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2911-IX#Text> (in Ukr.).
 22. Fursa, S. (2009). Rozpyska [Receipt]. In: Shevchenko, YA. M. (Red.). *Entsyklopediya tsyvilnoho prava Ukrayiny*. Kyiv: In Yure (s. 743) (in Ukr.).
 23. Nahrebelnyy, V. P., & Bakayev, O. V. (2003). Rozpyska [Receipt]. In: Shemshuchenko, YU. S., et al (Reds.). *Yurydychna entsyklopediya: v 6 t. T. 5. P–S*. Kyiv: Ukr. entsykl. (s. 353–354) (in Ukr.).
 24. Babaskin, A. (2009). Komertsyynyy kredyt [Commercial credit]. In: Shevchenko, YA. M. (Red.). *Entsyklopediya tsyvilnoho prava Ukrayiny*. Kyiv: In YUpe (s. 437) (in Ukr.).
 25. Bezklubyy, I. A. (2023). Komertsyynyy kredyt [Commercial credit]. In: Kuznyetsova, N. S. et al. (Reds.).

- Velyka ukrayinska yurydychna entsyklopediya: u 20 t. T. 9: Tsyvilne pravo. Kharkiv: Pravo (s. 367–370) (in Ukr.).*
26. Pustovit, L. O. et al. (2000). *Slovnnyk inshomovnykh sliv: 23 000 sliv ta terminolohichnykh slovospoluchen* [Dictionary of foreign words: 23,000 words and terminological phrases]. Kyiv: Dovira (in Ukr.).
 27. *Mizhnarodnyy standart bukhhalterskoho obliku 32 (MSBO 32). Finansovi instrumenty: podannya* [International Accounting Standard 32 (IAS 32). Financial instruments: presentation]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_029#Text (in Ukr.).
 28. *Podatkovyy kodeks Ukrainy* [Tax Code of Ukraine]. Zakon Ukrainy (02.12.2010 No. 2755-6). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (in Ukr.).
 29. Kuznyetsova, N. (2009). Dohovir [Agreement]. In: Shevchenko, YA. M. (Red.). *Entsyklopediya tsyvilnoho prava Ukrainy*. Kyiv: In Yure (s. 246–247) (in Ukr.).
 30. Luts, V. V., & Velykanova, M. M. (2023). *Dohovory v tsyvilnomu pravi Ukrainy* [Contracts in the civil law of Ukraine]. Navch. posib. Kyiv: Yurinkom Inter (in Ukr.).
 31. Stativka, A. M. (2012). Osoblyvosti klasyfikatsiyi dohovoriv za uchastyu silskohospodarskykh tovarovy-robnnykiv [Peculiarities of the classification of contracts involving agricultural producer]. In: Hetman, A. P., & Borysova, V. I. (Reds.). *Dohovir yak universalna pravova konstruktsiya: monohrafiya*. Kharkiv: Pravo (s. 290–307) (in Ukr.).

ІНФОРМАЦІЯ ПРО СТАТТЮ (ARTICLE INFO)

Published in:

Форум права: 78 pp. 49–57 (1).

Related identifiers:

10.5281/zenodo.10156310

http://forumprava.pp.ua/files/049-057-2024-1-FP-Yermolenko_7.pdf
http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2024_1_7.pdf
License (for files):
[Creative Commons Attribution 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)
Received: 11.01.2024

Accepted: 08.02.2024

Published: 12.02.2024

Available online: 12.02.2024

Cite as:

 Єрмоленко, В. М. (2024). Аграрні розписки як аграрно-правова категорія. *Форум Права*, 78(1), 49–57.

<http://doi.org/10.5281/zenodo.10156310>

 Yermolenko, V. M. (2024). Ahrarni rozpysky yak ahrarno-pravova katehoriya [Agrarian Receipts as an Agrarian-Legal Category]. *Forum Prava*, 78(1), 49–57. <http://doi.org/10.5281/zenodo.10156310>